

SAT-2.113-2-PES-06
ACTUALIZATION OF THE SYSTEM OF STUDENT SPORT
IN BULGARIA AFTER 1999

Dimitar Dimitrov

АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СИСТЕМАТА НА СТУДЕНТСКИЯ СПОРТ В
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ СЛЕД 1999 ГОДИНА

Димитър Димитров

The purpose of the current text is to reveal the new vision (according to the European standards) and the application of new methods and techniques in teaching students in sport specialities at universities in Bulgaria as part of their social and public activity. Teaching sports skills at the universities is purposeful process, based on specific factors and criteria, specific sports programmes with the aim of practical implementation, applicable in life.

Key words: sports, educational, motivation, management of the human resources

JEL Codes: L 83, I 21, J 13

ВЪВЕДЕНИЕ

Спортът е самоорганизираща се и отворена динамична система, която се предоставя на студентите във ВУЗ с възможност за самостоятелно и избирателно практикуване на определен вид спорт, като дава възможност за развитие на техните практически умения. Наред с това те получават и теоретични знания, необходими за изграждането на собствено задълбочено физическо възпитание и за здравословен начин на живот като част от тяхното ежедневие. [1,2,3]

ИЗЛОЖЕНИЕ

Обучението по спорт в ВУЗ е целенасочен, осъзнат процес, подчинен на точно определени фактори и специфични програми, влияещи на крайния положителен ефект, с визия за бъдеща практическа реализация, приложима в живота.

След 1990 година университетският спорт в България през последните няколко години претърпя коренни промени. Те са резултат от политически, икономически и социални фактори, които засегнаха сериозно развитието на спорта като цяло на всички нива, включително и във ВУЗ. Оказа се също, че той е една проблематична и често изменяща се система. В резултат на гореизброените фактори и демографски промени спортът загуби своята престижна и водеща роля в обществото. Тези промени обхващат изцяло формата, обема, структурата, съдържанието и организацията на спортната и състезателната дейност във ВУЗ. Смяната на принципа на управление от обществено-държавен към държавно-обществен даде своето отрицателно отражение. Засегнати бяха всички нива на спорта, а именно спортът в свободното време, детско-юношеският и спортът за високи постижения, което разбира се даде негативно отражение и върху университетския спорт.

Периодът след 1990 година до днес може да се определи като период на търсене на идентичност на спортните организации. [5,6]. Въпреки промените в системата на физическото възпитание и спорт той се характеризира като „псевдопреустройство“, което води след себе си до ярко изразени деструктивни тенденции и тотално разминаване на функциите на държавните и на обществените институции в тази сфера и област. [4, 7]

Липсата на перспектива за развитие е един сериозен повод за притеснение, което от своя страна дава основание за задълбочено изследване на управлението на студентския спорт чрез прилагане на научен подход. Политиката, стратегията, програмирането, функциите, структурата, ресурсното осигуряване и не на последно място законодателната уредба за развитието на студентския спорт не са изследвани задълбочено поради редица причини. Целите, които са залегнали документално в националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта за периода 2012-2022 година засягат интеграцията,

мотивацията и преустройството на цялата образователна система и в частност спорта на всички нива. [8]

Спорът в университетите е представен и съществува в спортните катедри към съответния ВУЗ, където са обхванати спортуващите студенти, обособени в спортни клубове по определен вид спорт и интерес. За съжаление в последните години тези клубове изостават в своето структурно и организационно усъвършенстване. Принципно те трябва да са в състояние и в правомощия да осъществяват комплекс от организационни дейности по отношение на провеждане на състезателната дейност на студентите в определена последователност и периодичност на различно ниво от вътрешно-факултетно, Национална Универсиада, Общостудентски игри до международно участие. Към днешна дата /2016 година/ в България има 9 функциониращи университетски спортни клубове, които реално обезпечават тази спортна дейност. Честите промени в управленските кадри в Министерството на спорта прекъсна приемствеността между старите и знаещите и новите без опит ръководители. Това наруши баланса, което доведе до вземане на решения, залитайки от едната до другата крайност без някакъв видим резултат. Липсата на национална стратегия и програма за управление и развитие, промените в Закона за спорта и конкретно на студентския спорт също оказва своето негативно влияние.

Политиката, стратегията, структурата, функциите, управлението, ресурсното осигуряване, законодателната уредба и развитието на студентския спорт през този период не са достатъчно задълбочено изследвани. Без научно обоснована информация за този период в тази област всякакви предположения и изводи са рискови и нереални.

Националната стратегия за периода 2012-2022 година засяга интеграцията и преустройството на физическото възпитание и спорта в образователната система като цяло, включително и висшето образование. Като изключително важна цел е изграждането на кадрови, материално технически, организационни и управленски предпоставки за подобряване нивото на спортно усъвършенстване и спортното ниво в Университетите. Изхождайки от спецификата на студентския спорт и традициите на всеки отделен ВУЗ - задължителната спортна подготовка по програма и състезателния студентски спорт, трябва да бъдат отделени и преструктурирани съобразно интересите на студентите, наличната спортна база и кадровия ресурс от преподаватели в съответния ВУЗ.

Друга важна част от националната стратегия е организиране на масови спортни студентски прояви. Тук студентите могат да бъдат включени активно като доброволци с разяснителна програма за ползите от практикуването на избран от тях спорт като част от тяхното ежедневие и здравословен начин на живот. Според социологическо изследване проведено в РУ „Ангел Кънчев“ и ШУ „Епископ Константин Преславски“ студентите имат подчертано, мотивирано положително отношение към спортно-състезателната дейност във ВУЗ. [6] Като приоритетни дисциплини студентите посочват спортните игри поради по-лесен достъп до тях и по-голяма възможност за лична колективна изява. Не омаловажават и останалите спортни дейности, но за тях като основен проблем посочват наличната материално-техническата база.

Всичко това съчетано с добро и на ниво кадрово обезпечаване от преподаватели, добра организация на вътрешна и между вузовска състезателна дейност включително и финансовото осигуряване на извършваната спортна дейност е другият ключов фактор на националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта във ВУЗ. Друга форма на стимулиране на студентите за по-активни занимания със спорт извън задължителните програми е предоставянето на различни кредити-бонуси в зависимост на тяхната активност. В момента има 10 реално функциониращи университетски спортни клубове – 6 в София и 4 извън София - Шумен, Стара Загора, Русе и Благоевград. Все още липсва единна национална стратегия и единна програма за управление и развитие на студентския спорт и най-вече адекватен подход за финансово и ресурсно осигуряване, както на местно ниво така и на национално.

Развитието на спорта в частност и студентския да не се разглежда като отделна сфера, а като част от общественно-икономическата рамка. Усвояването на възможностите за реализация на спортния продукт е резултат на все по-развиващите се социални, икономически и технологични промени. Промяната на обществените приоритети в развитието на спорта от продукт икономически фактор към общественото благо като социален фактор води до по-голямо внимание към основните човешки права. Разбирането на спорта като основно човешко право, което е част от взаимовръзката човек – среда на живот и обучение, е отразено в Международната Харта за физическо възпитание и спорт (ЮНЕСКО): „Достъпът до физическо възпитание и спорт трябва да бъде последователно осигуряван и гарантиран за всички човешки същества, в продължение на целия им живот съобразно изискванията и индивидуалните характеристики на тези които го практикуват, както и на институционалните, културните общественно-икономическите и климатичните условия на всяка държава, с приоритет на изискванията на социално слабите групи в обществото.“

Учредяването на студентски спортни клубове като утвърдена форма все още е с неизяснени принципи. Това се поражда от неяснотите, произтичащи от една страна от Закона за физическо възпитание и спорт и регистрацията им по търговския закон. Много от новосформираните спортни клубове, включително и студентските, са с търговско стопанска дейност, която в даден момент придобива водеща роля за сметка на спорта. Да наистина важна е но да не се забравя водещият мотив, а именно - СПОРТЪТ. [10]

Като водещи критерийни фактори за занимания със спорт от студентите могат да се определят следните:

Желание, нагласа, интерес, мотивация, достъпност, престижност,

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Желание за занимание със спорт от страна на студентите има, нагласата която те показват е впечатляваща, интересът към определен вид спорт е направен, мотивацията за изява пред останалите колеги е налице, достъпността до спортните съоръжения е предоставена, като всичко това води до една престижност, висок социален статус не само в университета, но и в общественно-социалната среда, в която те комуникират, учат и се изявяват.

Тук важната, съществена и главната роля в тази взаимосвързана връзка студент-преподавател се пада на всички спортно-педагогически кадри, работещи в тази спортна вузовска катедра.

Желание нагласа и прилагане на нови, съвременни форми, методи и методики на преподаване от страна на преподавателите, работещи във ВУЗ също са налице. Самоусъвършенстването и желанието на преподавателите да се обучат и усъвършенстват чрез допълнителни семинари, симпозиуми, курсове за новостите в преподаване и практикуване ще доведе до допълнително издигане на нивото на студентския спорт. [11,12].

ЛИТЕРАТУРА

[1] Димитров, В. Спортно право. С., 2016.

[2] Димитров, В. „Актуални въпроси на спортното право относно насилието при спортни прояви.“ В: Спорт и сигурност. Доклади от четвърта научна конференция С.2016.с,203-208.

[3] Димитров, В. Някои особености на противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. В: Аспекти на съвременната подготовка във физическото възпитание и спорта. НСА, 2015.

[4] Димитров, В., Димитрова-Денкова, А. Проучване на входното ниво на правни знания на студенти от магистърска програма „Спорт и сигурност“ и ОКС бакалавър, специалност „Спортен мениджмънт“ Научни трудове на русенския университет - 2013, том 52, серия 7, Правни науки стр. 279-283.

[5] Гергинов, В. Банков, П., Сандански И. Социологически изследвания. С., 2016.

- [6] Маринова–Христиди, Р. Висшето образование в България. СУ “Климент Охридски.” С., 2013.
- [7] Желязков, Цв. Учебник НСА. С., 2002.
- [8] Василева, К . Спорт и наука, бр. 1 /2015.
- [9] Обрешков, Д., Базелков С., Симеонов К. Социологическо изследване РУ „Ангел Кънчев“ - Русе, ШУ “Епископ Константин Преславски” – Шумен. 2010.
- [10] Витанова, Е. Образователната политика на НСА 1942 – 2012 год.
- [11] European Sport Management Quarterly. Vol. 16, 1, 2016.
- [12] European Sport Management Quarterly. Vol. 16, 4, 2016.

За контакти: Димитър Димитров, М. S. Sc. Manager – VIP Tennis, Member European Association for Sport Management /EASM/; e-mail: dimitrovdimitar@mail.bg